

የኢትዮጵያ ገቢዎችና ጉምሩክ ባለስልጣን

የ2009 በጀት ዓመት ሂሳብ

አዲት ሪፖርት

ሚያዝያ/2010

አዲስ አበባ

የገቢዎችና ጉምሩክ ባለስልጣን
የ2009 በጀት ዓመት ሂሳብ

ኦዲት ሪፖርት

የገቢዎችና ጉምሩክ ባለስልጣን የተመደበለትን በጀት ለታቀደለት ዓላማ ማዋሉን፣ ሊሰበሰብ የሚገባውን ገቢ በአግባቡ መሰብሰቡን እንዲሁም ሂሳቡ በመንግስት የሂሳብ አያያዝ ስርዓት መሠረት መያዙንና የመንግስት ሀብትና ንብረት በሚገባ መጠበቁን ለማረጋገጥ የ2009 በጀት ዓመት ሂሳብ መግለጫዎችን ኦዲት አድርገናል፡፡

የሂሳብ መግለጫዎችን የማዘጋጀት ኃላፊነት የባለስልጣን መ/ቤቱ የሥራ አመራር ሲሆን፤ የሂሳብ መግለጫዎችን ኦዲት በማድረግ የኦዲት አስተያየት መስጠት ደግሞ የፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ኃላፊነት ነው፡፡

ኦዲቱ የተከናወነው በፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ማቋቋሚያ አዋጅ ቁጥር 984/2008 ለመቤታችን በተሰጠው ስልጣን መሰረት ነው፡፡ በዚህ መሰረት የባለስልጣን መ/ቤቱ የ2009 በጀት ዓመት ሂሳብ ኦዲት እንዲደረግለት በደ.ቁ 2-4-6/78/10 ህዳር 05 ቀን 2010 ዓ.ም በተጻፈ ደብዳቤ ለመ/ቤታችን ያቀረበውን የሂሳብ መግለጫ የዓለም አቀፍ የኦዲት ደረጃዎችን እና የዋና ኦዲተር መ/ቤትን የኦዲት ስልት በመከተል ኦዲቱ ተከናውኗል፡፡

የሂሳብ መግለጫዎች ጉልህ ከሆኑ መዛባቶች የፀዱ ለመሆኑ በቂ ማስረጃና አጥጋቢ ማረጋገጫ የሚሰጥ መረጃና ማብራሪያ ሊያስገኝ በሚችል መልኩ ኦዲቱን አቅደን አከናውነናል፡፡

አስተያየት ላይ ለመድረስ በሂሳብ መግለጫዎች ላይ ያለውን የመረጃ አቀራረብ አጠቃላይ ብቃት ገምግመናል። ይሁን እንጂ ኦዲቱ በባለስልጣን መ/ቤቱ የሚታዩትን የውስጥ ቁጥጥርና ሌሎች ድክመቶችን ሙሉ በሙሉ ሊያሳይ አይችልም። በመሆኑም በዚህ ሪፖርት ላይ ከተመለከቱት በተጨማሪ ሌሎች ድክመቶች ወይም ስህተቶች ሊኖሩ የሚችሉ ከመሆኑም በላይ የሂሳብ መግለጫውን ለማዘጋጀት የተዘረጉትን የውስጥ ቁጥጥሮችና ሌሎች ድክመቶችን ሙሉ በሙሉ ሊያሳይ አይችልም፡፡

ለኦዲቱ ሥራ መሰረት የሆኑት ባለስልጣኑና 18 ቅ/ጽ/ቤቶቹ ያቀረቧቸው የሂሳብ መግለጫዎች፣ መዛግብት፣ ደጋፊ ማስረጃዎች እንዲሁም በኦዲት ተደራጊው መ/ቤት ሥራ አመራር የተሰጡ ማብራሪያዎች ናቸው፡፡

አዲቱ የተከናወነው የበጀት ዓመቱን የሂሳብ እንቅስቃሴ ሊወክሉ የሚችሉ ናሙናዎችን በመውሰድ በጥልቀትና በዝርዝር አዲት በማድረግ ነው፡፡

የሚከተሉት የአዲት ተደራጊው መ/ቤት የተጠቃለለ የሂሳብ መግለጫዎች ከዚህ የአዲት ሪፖርት ጋር ተያይዘው ቀርበዋል፡፡

☛ የሂሳብ ሚዛን መከራ፤

ለአዲት አስተያየቱ መሰረት የሆኑት ጉዳዮች፤

የባለስልጣን መ/ቤቱ የተጠቃለለ የሂሳብ መግለጫዎች ጉልህ የሆነ ግድፈት የሌለባቸው፤ በአዋጅ በተፈቀደው በጀት እና በመንግሥት ሂሳብ አያያዝ ሥርዓት መሠረት የተዘጋጁ እና የተሰበሰበው ገቢ፤ የተከፈለው ወጪና የበጀት አጠቃቀሙ የፋይናንስ አስተዳደር አዋጅን፤ ደንብና መመሪያን የጠበቀ መሆኑን ለማረጋገጥ አዲት ተከናውኖ ቀጥሎ የተመለከቱት ሁኔታዎች ተገኝተዋል፡፡

1. በጉምሩክ አዋጅ ቁጥር 859/2006 አንቀጽ 96 ንዑስ አንቀጽ 1/ሀ/4 በተደነገገው መሰረት እቃዎች እስከ ኢትዮጵያ የመጀመሪያ መግቢያ ድረስ ለማድረስ የትራንስፖርት፤ የመጫኛ፤ የማራገፊያ፤ የመንከባከቢያና የኢንሹራንስ ወጪ በግብይት ዋጋ መካተት እንዳለባቸው ይደነግጋል፡፡ እንደዚሁም ተጨማሪ ክፍያዎች በተጨማሪ መረጃ እና ማስረጃ ሊተመኑ ካልቻሉ በመመሪያ ቁጥር 111/2008 ምዕራፍ ሁለት አንቀጽ 14 ንዑስ አንቀጽ 4(ከ ሀ እስከ ሐ) በተደነገገው መሰረት እቃዎችን እስከ ኢትዮጵያ የጉምሩክ ክልል የመጀመሪያ መግቢያ ድረስ ለማድረስ የተከፈለ የትራንስፖርት 5 በመቶ፤ የመጫኛ፤ የማራገፊያና የመንከባከቢያ ወጪ 5 በመቶ፤ የኢንሹራንስ ወጪ 2 በመቶ ዲክሌር ተደርጎ ተቀባይነት ባገኘ የዕቃው ፎብ ዋጋ ላይ በመጨመር በቀረጥና ታክስ ዋጋ ላይ እንደሚካተት በተጨማሪም በደብዳቤ ቁጥር 3.1.0/492/08 በቀን 17 ህዳር 2008 ከጅቡቲ ወደብ እስከ መዳረሻ ደረቅ ወደብ ድረስ ለማድረስ በተላለፈው የወጪ ተመን ሰርኩላር መሰረት ወጪዎቹ በቀረጥና ታክስ ማስከፊያ ዋጋ ላይ መካተት እንዳለባቸው ተደንግጓል፡፡ ይሁን እንጂ ቅ/ጽ/ቤቶቹ በአዋጁና መመሪያው መሰረት ባለመሰራቱ በ 10 ቅ/ጽ/ቤቶች በድምሩ ብር 9,737,113.73 ያልተሰበሰበ ቀረጥና ታክስ መገኘቱ፤

2. የጉምሩክ ቀረጥና ታክስ ማስከፈያ ዋጋ አተማመን መመሪያ ቁጥር 111/2008 አንቀጽ 22 ንዑስ አንቀጽ 2 መሰረት ከጎረቤት ሀገር ተገዝተው ወደ ሀገር የሚገቡ ዕቃዎች በዲክላራሲዮን አቅራቢው (በኢንፖርት) የቀረበው የኤፍ.አ.ቢ ዋጋ ከስራት ሀገር ሲ.አይ.ኤፍ ዋጋ አንሶ ከተገኘ ዕቃው የተሰራበት ሀገር ሲገዛ ባለው አንድ አይነት ወይም ተመሳሳይ ዕቃ የሲ.አይ.ኤፍ ዋጋ መሰረት እንዲስተናገድ የሚደረግ መሆኑን ይደነግጋል። ይሁን እንጂ ከጎረቤት ሀገር ግዢ ተፈጽሞ ወደ ሀገር ለገቡት ዕቃ የተያዘላቸው የግብይት ዋጋ የስራት ሀገሩ ኤፍ.አ.ቢ ዋጋ በመሆኑ የስራት ሀገር ሲ.አይ.ኤፍ ላይ ለመድረስ የባህር መጓጓዣ ኢንሹራንስ ወጪ(marine insurance cost) ከስራት ሀገር ወደብ እስከ ጅቡቲ ወደብ ድረስ ባለው ሽፋን የተከፈለው የኢንሹራንስ ሰነድ ያልቀረበ በመሆኑ በንዑስ አንቀጽ 4/ሐ መሰረት በቀረጥ ማስከፈያ ዋጋ ላይ የኤፍ.አ.ቢ ዋጋን 2 በመቶ ታክሎበት ያልተሰራ ባለመሰራቱ በአንድ ቅጽ/ቤት ያልተሰበሰበ ቀረጥና ታክስ ብር 2,586,237.87 መገኘቱ፤
3. በጉምሩክ አዋጅ ቁጥር 859/2006 ምዕራፍ 2 አንቀጽ 102 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት ወደ ጉምሩክ ክልል በሚገቡ ማናቸውም ዕቃዎች ላይ የሚከፈል ቀረጥ በጉምሩክ የታሪፍ ደንብ በተወሰነው ምጣኔ መሠረት እንደሚሆን ይደነግጋል። ሆኖም ወደ ሀገር ከገቡ ዕቃዎች በትክክለኛው የታሪፍ ቁጥር (H.S.code) እና በትክክለኛው የጉምሩክ ስነ-ስርዓት ኮድ (CPC) ያልተመደቡ በመኖራቸው ምክንያት በ 4 ቅጽ/ቤቶች ያልተሰበሰበ ቀረጥና ታክስ ብር 2,111,978.51 መገኘቱ፤
4. የጉምሩክ ቀረጥ እና ታክስ ማስከፈያ ዋጋ አተማመን መመሪያ ቁጥር 111/2008 አንቀጽ 5 ንዑስ አንቀጽ 2/መ መሰረት በዲክላራሲዮን አቅራቢው የቀረበው የእያንዳንዱ የዕቃ ዋጋ እና በጉምሩክ የዋጋ መረጃ ዳታ ቤዝ (ECVS) ውስጥ የሚገኙ የአንድ አይነት ወይም ተመሳሳይ ዕቃዎች አማካይ ዋጋ ሲነጻጸር ያለው ልዩነት በማነስ ከ10% በላይ ከሆነ የቀረበው የኢንፖርት ዋጋ ተቀባይነት እንደማይኖረው ተደንግጓል። ነገር ግን በአስመጪዎች በቀረበው የኢንፖርት ዋጋ እና በጉምሩክ ዳታ ቤዝ(ECVS) ውስጥ ያለው የአንድ አይነት ወይም ተመሳሳይ ዕቃ ዋጋ ልዩነታቸው ከ10% በላይ በመሆኑና በጉምሩክ ዳታ ቤዝ ውስጥ ባለው ዋጋ መሰረት እንዲስተናገዱ

ባለመደረጉ በ 3 ቅ/ጽ/ቤቶች ያልተሰበሰበ ቀረጥና ታክስ ብር 15,236,030.55 መኖሩ፤

5. የጉምሩክ ቀረጥና ታክስ ማስከፈያ ዋጋ አተማመን መመሪያ ቁጥር 111/2008 ምዕራፍ 5 አንቀጽ 25 ን.አ 2 ሰ ዲክላራሲዮን አቅራቢው በጉምሩክ ዋጋ መረጃ ዲክላራሲዮን በመሙላት የዕቃውን ዋጋ ለመተመን አስፈላጊ የሆኑ መግለጫና መረጃዎችን የተሸከርካሪ ስም፣ ዓይነት፣ ሞዴል ቁጥር፣ ምርት ዘመን፣ ሞተር ቁጥር፣ ሻንሲ ቁጥር፣ የሞተር/የሲሊንደር ጉልበት (cylinder capacity/cc) የመሳሰሉትን በመሙላት ለባለስልጣን መ/ቤቱ ማቅረብ እንዳለበት ቢደነገግም ለቀረጥና ታክስ ማስከፈያነት ከሚያገለግሉ መረጃዎች ዋና የሆነው የሞተር ጉልበት መጠን ወይም የመጫን አቅሙ (carrying capacity or cc) በዲክላራሲዮኑም ሆነ በዕቃ ዝርዝር መግለጫ(VDD) ላይ ያልተገለጸ በመሆኑ በአንድ ቅ/ጽ/ቤት የተሰበሰበው ቀረጥና ታክስ በድምሩ ብር 943,433.55 ትክክለኛ መሆኑን ማረጋገጥ አለመቻሉ፤
6. የጉምሩክ ቀረጥና ታክስ ማስከፈያ አተማመን መመሪያ ቁጥር 111/2008 በአንቀጽ 27(3)(ለ) መሰረት በአዲስ አበባ ኤርፖርት ቅ/ጽ/ቤት በኩል ወደ አገር ለገቡ እቃዎች እቃው ከተላከበት አገር ወደብ እስኪደርስ ድረስ የወጣው ትክክለኛ የመጓጓዣ ወጪ/የትራንስፖርት (freight) ክፍያዎች ማስረጃ ከዲክላራሲዮኑ ጋር የቀረቡ ቢሆንም በክፍያ ደረሰኙ ላይ የተመለከተው (የተከፈለው) የትራንስፖርት ወጪ በእጅ ተሰርዞ ሌላ ያነሰ ዋጋ በመጻፍ እንደ ትራንስፖርት ወጪ በመወሰዱ ምክንያት ያልተሰበሰበ ቀረጥና ታክስ ብር 432,485.07 መገኘቱ፤
7. በጉምሩክ አዋጅ ቁጥር 859/2006 ክፍል አራት ምዕራፍ አንድ አንቀጽ 96/1/ሀ/5 ዕቃዎች በአየር የተጓጓዙ በሚሆኑበት ጊዜ ለአየር ትራንስፖርት የተከፈለውን አንድ ሶስተኛ(1/3) ወጪ መወሰድ እንዳለበት እንዲሁም በመመሪያ ቁጥር 111/08 ምዕራፍ ሁለት አንቀጽ 14(1)(መ) መሰረት ሌሎች ወጪዎች ስለመከፈላቸው ግልጽ መረጃ የቀረበ ከሆነ በቀረጥ ማስከፈያ ዋጋ ላይ ተካተው ቀረጥና ታክስ መስተ ሲኖርበት በአዲስ አበባ ኤርፖርት ቅ/ጽ/ቤት ወደ ሀገር ለገቡት ዕቃዎች ግን የትራንስፖርት ወጪው በቀረጥ ማስከፈያ ዋጋ ላይ የተካተተው ከሌሎች ወጪዎች ጋር በመደመር

እና የሁለቱንም ድምር አንድ ሶስተኛውን በመውሰድ ሲሆን ነገር ግን በአዋጁ መሰረት የትራንስፖርት ወጪን ብቻ አንድ ሶስተኛ ወስዶ በቀርጥ ማስከፈያ ዋጋ ላይ መደመርና እንዲሁም ሌሎች ወጪዎችን ለብቻው ወስዶ በቀርጥ ማስከፈያ ዋጋ ላይ ተደምሮ እንዲሰራ ያልተደረገ ሲሆን ይህንን የአሰራር ክፍተት አስመልክቶ በ2007 በጀት ዓመት የኦዲት አስተያየታችን ላይ የማስተካከያ እርምጃ እንዲወሰድበት ቢገለጽም ቅ/ጽ/ቤቱ ግን ለአሰራር ክፍተቱ የእርምት እርምጃ ሳይወሰድ አሰራሩን የቀጠለ መሆኑ ፤

8. በመመሪያ ቁጥር 111/2008 ምዕራፍ 3 አንቀጽ 19 (1) ለአገለገሉ ተሽከርካሪዎች የእርጅና ቅናሽ የሚደረገው ተሽከርካሪ የምርት ዘመንና አገልግሎት የሰጠ መሆኑን ከሚያስረዱ መረጃዎች በመነሳት እስከ 3ኛ አመት መጨረሻ ድረስ ከፎብ ዋጋ ላይ በየአመቱ የሚደረግ 10% ተቀናሽ ሲሆን ከ30% እንደማይበልጥ ይደነግጋል፡፡ እንዲሁም ንዑስ አንቀጽ 3 ላይ ወደ ሀገር ውስጥ የገቡ ተሽከርካሪዎች እና ዕቃዎች ከተመረቱ በኋላ ምንም አይነት አገልግሎት ወይም ጥቅም ላይ ሳይውሉ ከአንድ አመት በላይ የቆዩ ቢሆኑም የእርጅና ቅናሽ ሳይደረግባቸው አዲስ በነበሩበት ጊዜ ባለው ዋጋ የቀረጥና ታክስ ማስከፈያ ዋጋ ተደርጎ ይወሰዳል ብሎ ይደነግጋል፡፡ በአዲስ አበባ ኤርፖርት ቅ/ጽ/ቤት ግን ወደ ሀገር የገቡ ተሽከርካሪዎች ያገለገሉ ተሽከርካሪዎች ስለመሆናቸው የሚያረጋግጥ ማስረጃ ሳይቀርብ ያገለገሉ/used በማለት እንዲሰተናገዱ በመደረጉ እና ያለአግባብ የእርጅና ቅናሽ ከዋጋው ላይ እንዲቀነስ በመደረጉ ምክንያት ያልተሰበሰበ ቀረጥና ታክስ ብር 2,792,857.10 መኖሩ ፤
9. ለኦዲት ሥራ እንዲቀርቡ ከተጠየቁ ዲክላራሲዮኖች ውስጥ በሞያሌ ቅ/ጽ/ቤት 2 ዲክላራሲዮኖች ያልቀረቡ በመሆኑ የተሰበሰበው ብር 245,631.97 ቀረጥና ታክስ ትክክለኛነት ማረጋገጥ አለመቻሉ፤
10. በጉምሩክ አዋጅ ቁጥር 859/2006 አንቀጽ 15(1) ላይ እንደተገለጸው ዲክላራሲዮን አቅራቢው የዕቃ ዲክላራሲዮን ከተመዘገበበት ወይም የክፍያ ማስታወቂያ ከተዘጋጀበት ቀን አንስቶ እስከ አምስት የስራ ቀናት ድረስ ቀጣይ የጉምሩክ ስነ ስርዓት ካልጀመረ ዲክላራሲዮኑ እንዲሰረዝ ሊደረግ ይችላል በማለት ደንግጓል፡፡ ከዚህ በተጨማሪ በአዋጁ አንቀጽ 51(1) ላይ እንደተደነገገው ማናቸውም በአየር ተጓጉዞ ወደ አገር የገባ ዕቃ ጊዜያዊ የጉምሩክ ዕቃ ማከማቻ ከገባበት ቀን ጀምሮ በአንድ ወር ጊዜ

ውስጥ አስፈላጊውን የጉምሩክ ስነስርዓት ተከናውኖበት ከማከማቻው መውጣት እንዳለበት ያዛል። በአዲስ አበባ ኤርፖርት ጉምሩክ ቅ/ጽ/ቤት በአሲኩዳ ምዝገባ መሰረት በመንገደኞች በኩል የ2016 /2017 ሰነዶች የቆይታ ግዜያቸው ከህምሌ 1/2008 እስከ ሰኔ 30/2009 (ከአንድ ወር እስከ አስራ ሁለት ወራት) ያስቆጠሩ በ70 ዲክላራሲዮኖች የተገለጹ የደንበኛ ንብረቶች ያልወጡ/ያልተዘጉ መሆኑን የሚያሳይ ቢሆንም ንብረቶቹም በውርስ መጋዘንም ሆነ በጉምሩክ መጋዘን ባለመገኘታቸውና እና በወቅቱ መሰብሰብ የነበረበት ቀረጥና ታክስ (Assesd but not paid) ብር 392,972.73 አለመሰብሰቡ፤

11. በጉምሩክ አዋጅ ቁጥር 859/2006 አንቀጽ 15(1) እና በመመሪያ ቁጥር 118/2008 ክፍል ስምንት አንቀጽ 20/1/ ላይ እንደተገለጸው ዲክላራሲዮን አቅራቢው የዕቃ ዲክላራሲዮን ከተመዘገበበት ወይም የክፍያ ማስታወቂያ ከተዘጋጀበት ቀን አንስቶ እስከ አምስት የስራ ቀናት ድረስ ቀጣይ የጉምሩክ ስነ ስርዓት ካልጀመረ ዲክላራሲዮኑ እንዲሰረዝ ሊደረግ ይችላል በማለት ደንግጓል። ከዚህ በተጨማሪ በአዋጁ አንቀጽ 51(1) ላይ እንደተደነገገው ማናቸውም በባህር ወይም በየብስ ተጓጉዞ ወደ አገር የገባ ዕቃ ጊዜያዊ የጉምሩክ ዕቃ ማከማቻ ከገባበት ቀን ጀምሮ በሁለት ወር ጊዜ ውስጥ አስፈላጊውን የጉምሩክ ስነስርዓት ተከናውኖበት ከማከማቻው መውጣት እንዳለበት ያዛል። በ 2 ቅ/ጽ/ቤቶች በኩል ወደ ሀገር ለገቡ ዕቃዎች ብር 27,121,029.36 ቀረጥና ታክሳቸው የተሰላ(assessed) ቢሆንም የቀረጥና ታክስ ክፍያ ሳይፈጸምበት ወይም ተገቢው እርምጃ ሳይወሰድበት መገኘቱ፤

12. በጉምሩክ አዋጅ ቁጥር 859/2014 አንቀጽ 15(1) እና በመመሪያ ቁጥር 118/2008 ክፍል ስምንት አንቀጽ 20/1/ ላይ እንደተገለጸው ዲክላራሲዮን አቅራቢው የዕቃ ዲክላራሲዮን ከተመዘገበበት ወይም የክፍያ ማስታወቂያ ከተዘጋጀበት ቀን አንስቶ እስከ አምስት የስራ ቀናት ድረስ ቀጣይ የጉምሩክ ስነ ስርዓት ካልጀመረ ዲክላራሲዮኑ እንዲሰረዝ ሊደረግ ይችላል በማለት ደንግጓል። በ 2 ቅ/ጽ/ቤቶች የተመዘገቡና ዲክላራንቱ ባቀረበው መሰረት ብር 26,803,896.09 የቀረጥና ታክስ መጠን ትክክለኛ ስለመሆኑ ያልተረጋገጠ /Assess ያልተደረገ እና ተገቢው እርምጃ ሳይወሰድበት የቆየ መሆኑን፤

13. በተጨማሪ እሴት ታክስ አዋጅ ቁጥር 285/1994 አንቀጽ 15 ንዑስ አንቀጽ 1 ወደ ኢትዮጵያ የሚገቡ ዕቃዎች ታክስ የሚጣልበት በእነዚህ ዕቃዎች ላይ የሚከፍለውን ቀረጥና ታክስ ጨምሮ በኢትዮጵያ ህግ መሰረት በጉምሩክ የሚወሰነው የዕቃዎች ዋጋ ስለመሆኑ እንዲሁም በአዋጅ ቁጥር 133/1993 አንቀጽ 5 ንዑስ አንቀጽ 1 እና 2 የዕቃው ዋጋ የመድን አረቦን እንዲሁም የማስጫኛ ወጪ (ሲ.አይ.ኤፍ) እና ሊከፈል የሚገባው የጉምሩክ ቀረጥ የተ.እ.ታክስ እና ኤክሳይዝ ታክስ ድምር መሰረት መሆን እንዳለበት ቢገለጽም በ 2 ቅ/ጽ/ቤቶች ወደ ሀገር ውስጥ የገቡት እቃዎች በትክክለኛ የታክስ ስሌት መነሻ ዋጋ መሰረት ባለመሰላቱ ምክንያት ብር 797,161.08 ያልተሰበሰበ ተጨማሪ እሴት ታክስ እና ሱር ታክስ መገኘቱ ፤
14. ግብር ከፋዮች ባቀረቡት የ2008 በጀት ዓመት የንግድ ትርፍ ማስታወቂያ ላይ የተገለጸው የዓመቱ ጠቅላላ ሽያጭ/ገቢ/ ከ2008 በጀት ዓመት የ 12 ወራት የተጨማሪ እሴት ታክስ ማስታወቂያ ላይ ከተገለጸው ጠቅላላ ሽያጭ/ገቢ/ ጋር ሲነፃፀር በትርፍና ኪሳራ ማስታወቂያ ላይ የተመለከተው የዓመቱ ጠቅላላ ሽያጭ/ገቢ/ ያነሰ በመሆኑና ለልዩነቱም አሳማኝ ማስረጃ ባለመቅረቡ ምክንያት በ 7 ቅ/ጽ/ቤቶች ውሳኔ ያልወጣለት የንግድ ትርፍ ግብር ብር 36,838,851.13 ና የተጨማሪ እሴት ታክስ ብር 65,303,657.63 መኖሩ፤
15. አጠቃላይ ተቀባይነት ባገኘው የሂሳብ አያያዝ መርህ (GAAP) መሰረት በ2007 የግብር ዘመን የሂሳብ መግለጫ ላይ በአመቱ መጨረሻ ሳይሸጥ የቀረ ዕቃ(ending inventory) በ2008 የግብር ዘመን ላይ እንደ መነሻ ሚዛን(begging inventory) አድርጎ በተመሳሳይ መጠን ማዞር ሲገባው በብልጫ በመዞሩ ምክንያት በ 2 ቅ/ጽ/ቤቶች ሳይሰበሰብ የቀረ ንግድ ትርፍ ግብር ብር 304,546.8 መኖሩ፤
16. በገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 286/94 አንቀጽ 21 ንዑስ አንቀጽ (1) ሀ እስከ ኘ በተገለጸው መሰረት ከገቢ ላይ መቀናነስ የሌለባቸው ወጪዎች እንዲቀነሱ የተደረገ

በመሆኑ በ 9 ቅ/ጽ/ቤቶች ያልተሰበሰበ የንግድ ትርፍ ግብር ብር 10,265,278.35 መኖሩ፤

17. የገንዘብና ኢኮኖሚ ልማት ሚ/ር ሐምሌ 30/2005 ዓ.ም በደብዳቤ ቁጥር ገ/ኢ/1/2/3 ባወጣው የአክሲዮን ትርፍ ድርሻ ክፍፍል ግብር መመሪያ አንቀፅ 3 ንዑስ አንቀፅ 3.4 መሰረት ኩባንያዎች ያገኙትን ትርፍ ለባለአክሲዮኖች ያከፋፈሉ ወይም የኩባንያውን ካፒታል መዋጮ ለማሳደግ ያዋሉ መሆኑን የሚገልጽ ሪፖርት እና ይህን የሚያረጋግጥ ማስረጃ ከሰነዶች ምዝገባና ማረጋገጫ ጽ/ቤት የበጀት ዓመቱ በተጠናቀቀ በ12 ወራት ጊዜ ውስጥ ለገቢዎችና ጉምሩክ ቅ/ጽ/ቤት ማቅረብ እንዳለባቸውና ማስረጃውን ያላቀረቡ ኩባንያዎች ያገኙትን የትርፍ ድርሻ ለባለአክሲዮኖች እንዳከፋፈሉ ተቆጥሮ ግብሩን መክፈል እንዳለባቸው በተገለጸው መሰረት ከሰነዶች ምዝገባና ማረጋገጫ ጽ/ቤት የቀረበ ማስረጃ በፋይላቸው ውስጥ ባለመገኘቱ በ5 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 11,990,829.61 መሰብሰብ ያለበት ሂሳብ መገኘቱ፤

18. የተጨማሪ እሴት ታክስ አዋጅ ቁጥር 285/1994 ክፍል 7 አንቀጽ 21 እና 26 ተጨማሪ እሴት ታክስን ለማስከፈል በወጣው በደንብ ቁጥር 79/1995 መሰረት የተጨማሪ እሴት ታክስ በአግባቡ መቅረብ፤ ተቀናንሶ መሰላት እንዲሁም የተመላሽ ሂሳብ በትክክል ወደ ሚቀጥለው ወር መተላለፍ ሲኖርበት የከፈሉት የተጨማሪ እሴት ታክስ ለመክፈል ካሳወቁት ያነሰ በመሆኑ እንዲሁም በገዢው በተያዘው የተጨማሪ እሴት ታክስ ተከፋይ መሰረት ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ተቀናሽ የተደረገ ባለመሆኑ በ 3 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 500,215.81 ያልተሰበሰበ የተጨማሪ እሴት ታክስናተመላሽ ሂሳቦች ወደሚቀጥለው ወር ሲተላለፉ በአግባቡ ባለመተላለፉ በብልጫ የዞረ የተጨማሪ እሴት ታክስ በ 3 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 4,070,094.00 መኖሩ፤

19. በተጨማሪ እሴት ታክስ ማስታወቂያ ላይ ያስታወቁት የተጨማሪ እሴት ታክስ መጠን በሽያጭ ማጠቃለያ/ Z-Report ላይ ካስታወቁት ያነሰ በመሆኑና ለልዩነቱም አጥጋቢ ምክንያት ባለመቅረቡና በሽያጭ ማጠቃለያ ላይ በተገለጸው መሰረት እንዲከፍሉ ያልተደረገ በ 4 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 4,366,021.82 መኖሩ፤

20. በህግ ግብርን ቀንሶ የማስቀረት ስልጣን የተሰጣቸው ድርጅቶች የግብር ከፋይ መለያ ቁጥር ካቀረቡ ድርጅቶች ግዢ ሲፈጽሙ በአዋጅ ቁጥር 286/94 አንቀጽ 91 ንዑስ አንቀጽ 1 መሰረት ከተከፋይ ሂሳብ ላይ 30 በመቶ መቀነስ ሲገባቸው 2 በመቶ ብቻ ተቀናሽ ያደረጉ በመሆኑ እና ከግብር ከፋይ ላይ ተቀናሽ የተደረገው ተከፋይ ሂሳብ ተቀናሽ በተደረገው መጠን ገቢ እንዲሆን ባለመደረጉ በወቅቱ ያልተሰበሰበ ቅድመ ግብር ከ 3 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 3,699,991.15 መኖሩ፤
21. ግብር ከፋዮች የ2008 በጀት ዓመት ንግድ ትርፍ መግለጫ ላይ መታየት ያለበት የዓመቱ ጠቅላላ ሽያጭ ቢያንስ (የዓመቱ ጠቅላላ ሽያጭ $\geq$ ቅድመ ግብር $\times$ 50) መሆን ሲገባው ግብር ከፋዮቹ ያሳወቁት የዓመቱ ጠቅላላ ሽያጭ ከዚህ በታች በመሆኑ ያልተሰበሰበ የንግድ ትርፍ ግብር ከ 2 ቅ/ጽ/ቤቶች በድምሩ ብር 21,451,462.61 መኖሩ ፤
22. ግብር ከፋዮች ባቀረቡት በንግድ ሥራ ግብር ማሳወቂያ ላይ የተመለከተው ጠቅላላ ሽያጭ በአመታዊ ማጠቃለያ (Z-Report) ላይ ከታየው ሽያጭ ልዩነት በመኖሩ ምክንያትና ለልዩነቱም አጥጋቢ ምክንያት ውሳኔ ያልወጣለት ንግድ ትርፍ ግብር ብር 2,650,787.58 መኖሩ ፤
23. በአዋጅ ቁጥር 649/2001 አንቀጽ 55 እንደተገለጸውና በዋጋ ማቅረቢያ የሚፈጸም የዕቃ ግዥ የገንዘብ መጠኑ ከቀን 12/4/2008ዓ/ም ተፈፃሚ የሚሆነው መመሪያው ለማሻሻል በወጣ ሰርኩላር መሰረት እስከ ብር 200,000.00 መሆኑንና የገንዘብ መጠኑ ከብር 200,000.00 በላይ ደግሞ የዕቃ ግዥ በግልጽ ጨረታ የሚፈጸም መሆኑን በሚያዘው መሰረት ባለመሰራቱ በዋጋ ማቅረቢያ በማወዳደር እንዲሁም በግልጽ ጨረታ መከናወን የነበረበት ግዥ በ 5 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 2,152,264.93 ከመመሪያና ደንብ ውጭ ግዥ ተፈጽሞ መገኘቱ ፤
24. የፌዴራል መንግሥት ግዥና የንብረት አሰተዳደር አዋጅ ቁጥር 649/2009 አንቀጽ 43/8/ሀ መሰረት በጨረታው አሸናፊ ሆኖ የሚመረጠው በጨረታ ግምገማ ቴክኒክ መመዘኛ ማሟላቱን የተረጋገጠ እና ዝቅተኛ ዋጋ ካቀረበው ድርጅት ባቀረበበት ዋጋ

መገዛት ሲገባቸው ከፍተኛ ዋጋ ካቀረበው ድርጅት በመገዛታቸው በ2 ቅ/ጽ/ቤቶች በብር 1,435,878.00 በብልጫ ግዥው መከናወኑ፤

25. የፌዴራል መንግስት ገንዘብ ክፍያ መመሪያ ቁጥር 4/2003 ክፍያ ከመፈጸሙ በፊት ሊደረጉ የሚገባ ጥንቃቄዎች በሚለው አንቀጽ 9 ስር በተዘረዘረው መሰረት ስራዎች ባለመሰራታቸው ግምገማ ላይ የተሳተፉ ሰራተኞች ስለመሳተፋቸው የሰዓት መቆጣጠሪያ ስለመኖሩ፤ ወጪው በመመሪያ መሰረት ስለመሆኑ፤ እቃው በገቢ ደረሰኝ ስለመግባቱ ሳይረጋገጥ፤ የቋሚ ዕቃ ግዥ በዕቅድ ሳይያዝ፤ የግዥ መጠየቂያ ወይም የግዢ ትዕዛዝ እና የወጪ ማስረጃ ሳይኖር በ4 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 3,958,311.60 ወጪ የተደረገ መሆኑ፤

26. ሰኔ ወር 2004 ዓ/ም በወጣው የመንግስት ሠራተኞች የቀን ወሎ አበል የአከፋፈል መመሪያ አንቀጽ 8 (1ሀ-ሐ) ላይ በተመለከተው መሰረት ባለመሰራቱ ለከፍተኛ ትምህርት ተቋማት ተመርቀው ለቀጠራቸው ባለሙያዎች እና ከሚሰሩበት መ/ቤት ሠራተኛ መሆናቸውንና የወር ደመወዝ መጠን የሚገልፅ ደብዳቤ ሳይኖር እንዲሁም ሠራተኞቹ ለስራ የተጓዙት ሞጆ ሆኖ ሳለ የአበል ክፍያው አዳማ እንደሄዱ ተደርጎ በመከፈሉ የውሎ አበል መመሪያ ያልተከተለ በ 3 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 313,962.59 ያለ አግባብ የተከፈለ ውሎ አበል ሂሳብ መኖሩ ፤

27. በመደበኛ የወጪ በጀት ተይዞለት መገዛት ሲኖርበት ያለ በጀት የተገዛ እና ለመንግስት ስራ ተገቢ መሆኑን የተፈቀደበት ሰነድ ሳይኖር በ2 ቅ/ጽ/ቤቶች በብር 116,043.96 ግዥ ተፈጽሞ የተገኘ መሆኑ ፤

28. የህገ ወጥ ዕቃዎች መረጃ አሰጣጥ፤ አያያዝ፤ አመዘጋገብና የወሮታ ክፍያዎችን ለመወሰን ተሻሽሎ የወጣ መመሪያ ቁጥር 78/2004 ክፍል አምስት አንቀጽ 29 ን.አ 1 እና 2 መሰረት ህገ ወጥ ዕቃ ተይዞ ለባለስልጣኑ ገቢ ከሆነበት ጊዜ ጀምሮ በ 6 ወር ጊዜ ውስጥ የክፍያ ጥያቄ ካልቀረበ መብቱ በይርጋ የሚታገድ መሆኑ ቢገለጽም በጅግጅጋ ቅ/ጽ/ቤት በ2005 በጀት ዓመት በጥቆማ ለተያዘ እቃ በ2009 በጀት ዓመት በባንክ ክፍያ ማሳወቂያ መሰረት የይርጋ ገደቡ ካለፈ ከሶስት ዓመታት በላይ መሆኑ

እየታወቀ ያለአግባብ ብር 18,786,184.38 የጥቆማና የወርታ ክፍያዎችን የተፈጸመ መሆኑ፤

29. የፌዴራል መንግስት መስሪያ ቤቶች የሂሳብ አያያዝ መመሪያ ቁጥር 5/2003 መሰረት የመንግስት መስሪያ ቤቶች ማናቸውንም በጥሬ ገንዘብ የተከፈለ የቅድሚያ ክፍያ ሂሳብ በጊዜ ገደቡ የማይወራረድ ከሆነ ሂሳቡ በተሰብሳቢ ሂሳብ መያዝ የአለበት መሆኑንና በዚህ መሰረት የተሰብሳቢ ሂሳብ በቂ ማስረጃ ሲቀርብበት ብቻ በተሰብሳቢ ሂሳብነት መያዝ ያለበት ሆኖ የተሰብሳቢ ሂሳብ ክምችት እንዳይፈጠር ቁጥጥር መደረግ እንዳለበት መመሪያው ይገልጻል፡፡ ይሁን እንጂ በ9 ቅ/ጽ/ቤቶች በሰኔ 30/2009 የሂሳብ መግለጫቸው ሪፖርት ከተደረጉት ተሰብሳቢ ሂሳቦች ውስጥ ብር 48,444,108.39 ሂሳብ በቂ ማስረጃ የሌላቸው ሲሆኑ አብዛኞቹ ሂሳቦች በባለፉት ዓመታት የእርምት እርምጃ እንዲወሰድባቸው የኦዲት አስተያየት የተሰጣቸው መሆኑና እርምጃ ሳይወሰድባቸው የቆዩ ሲሆን ይህም ሂሳብ በተጠቃለለው መግለጫ ላይ በድምር ተይዞ መገኘቱ፤

30. የፌዴራል መንግስት መስሪያ ቤቶች የሂሳብ አያያዝ መመሪያ ቁጥር 5/2003 መሰረት የመንግስት መስሪያ ቤቶች ማናቸውም ወደፊት ክፍያ የሚፈፀሟቸው ሂሳቦች ተከፋይ ሂሳብነታቸውን የሚያረጋግጥ በቂ ማስረጃ ሲቀርብና ስልጣን ባለው አካል ሲፈቀድ ብቻ በተከፋይ ሂሳብነት መያዝ እንደሚኖርበት ይገልጻል፡፡ ይሁን እንጂ በ 7 ቅ/ጽ/ቤቶች ከተመለከተው ተከፋይ ሂሳብ ውስጥ የብር 79,470,004.62 ተከፋይ ሂሳብ ማስረጃ ሳይኖረው በሂሳብ ሪፖርት ላይ ሪፖርት ተደርጎ መገኘቱ፤

31. በ2009 በጀት ዓመት የገቢዎችና ጉምሩክ ባለስልጣን መ/ቤት ለገንዘብና ኢኮኖሚ ትብብር ሚኒስቴር ያሳወቀው የተጠቃለለ ሂሳብ መግለጫ የቅርንጫፍ መ/ቤቶች ባቀረቡት የሂሳብ መግለጫዎች መሰረት ተጠቃሎ መቅረብ ሲገባው፤ ለገንዘብና ኢኮኖሚ ትብብር ሚኒስቴር የተላከው የተጠቃለለ ሂሳብ መግለጫ፤

- የወጪ ሂሳብ ብር 12,183.80 በመብለጥ እና ብር 11,538.80 በማነስ ፤
- በተለያዩ የተከፋይ ሂሳብ በድምር ብር 488,654.68 በማነስ እና ብር 6,901,617.54 በመብለጥ ፤

- በተለያዩ የተሰብሳቢ ሂሳብ በድምር ብር 7,043,961.69 በመብለጥ፤ ብር 21,379.07 በማነስ ፡
- የገቢ ሂሳብ በድምር ብር 76,227,364.01 በመብለጥ ፤
- የጥሬ ገንዘብ እና ባንክ ሂሳብ ብር 1,099,881.12 ዴቢት በማነስ ፤ እንዲሁም ብር ብር 1,873,765.63 ዴቢት በመብለጥ፤
- የተጣራ ሀብት የሂሳብ መግለጫ ድምር ብር 37,840,864.05 በክሬዲት በማነስና 42,613,421.78 ዴቢት በማነስ፤

የሚያሳይ መሆኑ ፤

32. በፌዴራል መንግስት መስሪያ ቤቶች የሂሳብ አያያዝ መመሪያ ቁጥር 5/2003 ክፍል ሁለት አንቀጽ 6 ንዑስ አንቀጽ 2/ለ መሰረት የእያንዳንዱ የሂሳብ መደብ እንቅስቃሴ በመደበኛ ሁኔታ የሚታወቅበትን ሚዛን ዴቢትና ክሬዲት ጠብቆ መያዝ እንዳለበት ይገልጻል፡፡ በ 8 ቅ/ጽ/ቤቶች ሰኔ 30/2009 ዓ.ም ሪፖርት በተደረገው የሂሳብ መግለጫ ላይ ግን ያልተለመደ ሚዛን(abnormal balance) የሚያሳዩ የሂሳብ መደቦች በድምሩ ብር 167,544,565.83 መኖሩንና ይህም ሂሳብ በተጠቃለለው ሂሳብ ላይ ተካክሶ ሪፖርት መደረጉ፤
33. የመንግስት ሂሳብ አያያዝ መመሪያ ቁጥር 5/2003 ክፍል ሁለት (8) (መ) የሂሳብ ሪፖርት በሂሳብ ማመዛዘኛ ሪፖርት ላይ የሚታየው የባንክ ሂሳብና የባንክ ሌጆር ሚዛን ትክክለኛነት በየወሩ የባንክ ሂሳብ ማስታረቂያ በማዘጋጀት መረጋገጥ እንዳለበት ያዛል፡፡ በ2 ቅ/ጽ/ቤቶች የተዘጋጁ ሂሳብ ሪፖርቶች ግን ሰኔ 30/2009 ዓ.ም በተዘጋጀው የባንክ ሂሳብ ማስታረቂያ(bank reconciliation) ላይ በመዝግብ ሚዛንና ባንክ ሚዛን መካከል የብር 858,906,466.18 ልዩነት የሚታይ ሲሆን የልዩነቱ ምክንያት ባለመታወቁ የሂሳቡን ትክክለኛነት ማረጋገጥ አለመቻሉ፤
34. በባለስልጣኑ ዋና መ/ቤት ለክልሎች እና ለከተማ መስተዳደር ለመክፈል ከቅ/ጽ/ቤቶች እና ሌሎች መ/ቤቶች የሰበሰበው የአደራ ሂሳብ በአደራ ባንክ ሂሳብ ቁጥር 010019104192 ላይ ብር 110,622,643.26 የሚታይ ሲሆን በ5026 ለክልሎች እና ከተማ መስተዳደር ድርሻ ገቢ በተከፋይ በሪፖርት የተያዘው ሂሳብ ግን ብር 97,920,344.00 በመሆኑ በልዩነት ብር 12,702,299.06 በአደራ ባንክ ሂሳብ የሚታይ ነገር ግን በሂሳብ መግለጫ በተከፋይ ያልተያዘ መገኘቱ፤

ከላይ ከተራ ቁጥር 1-34 በተገለጹት ሁኔታዎች ምክንያት የባለስልጣን መ/ቤቱ የ2009 በጀት ዓመት የተጠቃለለው ሂሳብ የሂሳብ መግለጫዎች የመ/ቤቱን የፋይናንስ አቋም እና የበጀት አመቱን የስራ እንቅስቃሴ በሚያሳይ ሁኔታ በፋይናንስ አስተዳደር አዋጅና ደንብ እንዲሁም በሂሳብ አያያዝ ማእቀፍ መሰረት ያልተከናወነ በመሆኑ በእኛ አስተያየት ትክክለኛውን ሁኔታ አያሳይም፡፡

የፌዴራል ዋናው አዲተር

ቀን-----

ሌሎች ጉዳዮች፤

ምንም እንኳን የኦዲት አስተያየታችንን ሊያስለውጡ ባይችሉም ቀጥሎ የተመለከቱት ጉዳዮች ትኩረት ሊሰጣቸው እና አፋጣኝ የእርምት እርምጃ የሚፈልጉ ናቸው፡፡

1. በጥሬ ገንዘብ የሚሰጥ የቤት አበል፤ ቦነስ፤ የዓመት ፍቃድ ክፍያ፤ የአገልግሎት ካሳወዘተ ከወር ደመወዝ ጋር እየተደመሩ በገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 286/94 እንዲሁም ከሐምሌ 1 ቀን 2008 ዓ.ም ጀምሮ ተግባራዊ የተደረገው የገቢ ግብር አዋጅ ቁጥር 979/2008 አንቀጽ 11 በተገለጸው ሰንጠረዥ ሀ መሰረት ግብር የሚከፈልባቸው መሆኑን መስከረም 19/2008 በደብዳቤ ቁጥር 3.5.0/165/09 በገቢዎችና ጉምሩክ ቅ/ጽ/ቤት በተጸፈ ደብዳቤ ተገልጿል፡፡ ሆኖም በ16 ቅ/ጽ/ቤቶች በ2009 በጀት ዓመት እና ባለፉት የኦዲት አመት እርምጃ እንዲወሰድበት የኦዲት አስተያየት ተሰጥቶበት እርምጃ ሳይወሰድበት የቆየ ብር 1,287,630.52 ከቤት እና ከሙያ አበል ያልተቀነሰ የስራ ግብር መኖሩ ፤
2. የኢትዮጵያ ገቢዎችና ጉምሩክ ባለስልጣን የትርፍ ስዓት ክፍያና የማካካሻ እረፍት አፈጻጸም መመሪያ ቁጥር 104/2007 አንቀጽ 16 ንዑስ አንቀጽ 2 ላይ በተገለፀው መሰረት የትርፍ ስዓት ስራ የማይከናወንባቸው የስራ መደቦች ወይም የስራ

ዝርዝር በተላከው ደብዳቤ መሰረት ተግባራዊ እዲደረግ ያዛል። በተጨማሪ ሰኔ 29 ቀን 2001 ዓ/ም በወጣ የፌዴራል መንግስት ሰራተኞች የትርፍ ሰዓት ስለሚፈቀድባቸው ሁኔታዎች፤ ስለክፍያው መጠን እና የማካከሻ ዕረፍት ስለሚሰጥበት ሁኔታ የወጣ መመሪያ አንቀፅ 10.2 አንድን ሰራተኛ በወር ዉስጥ እጅግ ቢበዛ ከ60 ሰዓት በላይ ትርፍ ሰዓት ማሰራት እንደማይቻል በሚደነግገው መሰረት መሰራት ሲኖርበት ፣ የተሰራ ስራ ሳይገለጽ፤ በሚመለከተው የስራ ክፍል ሳይፈቀድና ሳይጸድቅ በመደበኛ የሰራ ሰዓት ሊሰሩ የሚችሉና የትርፍ ሰዓት ላልተፈቀደ የሥራ መደቦች የተከፈለ ትርፍ ሰዓት በጋላፊ ቅ/ጽ/ቤት ብር 318,346.42 መገኘቱ ፤

3. በየቅ/ጽ/ቤቶቹ በጊዜ ገደቡ ሳይሰበሰብ የቆየ በ2009 በጀት ዓመት እና በባለፉት ዓመታት እንዲሰበሰብ ተብሎ የኦዲት አስተያየት የተሰጠበት ውዝፍ የግብር እና ታክስ ዕዳ ከ 9 ቅ/ጽ/ቤቶች በድምሩ ብር 7,533,167,277.70 በተለያየ ደረጃ እንጥልጥል ላይ ያለ መሆኑን፤
4. በጊዜያዊነት በሚገቡ እቃዎች ላይ ተገቢዉ ቁጥጥር የሚደረግ መሆኑንና በአዋጁ በተቀመጠዉ የጊዜ ገደብ ዉስጥ ተመልሰዉ ከአገር በማይወጡት እቃዎች ላይ በዋስትና የተያዘዉ ገንዘብ ለመንግስት ገቢ የሚደረግ ወይም ዋስትናው እንዲታደስ ክትትል መደረግ ቢኖርበትም በ 5 ቅ/ጽ/ቤቶች በድምሩ ብር 235,177,463.32 ዋስትናው ያልታደረሰ ወይም ወደ ቀጥታ ገቢ ያልተቀየረ ሲሆን በተጨማሪ በኦዲስ አበባ ቃሊቲ ጉምሩክ ቅ/ጽ/ቤት በ2008 በጀት ዓመት ሰነድ ያልተገኘላቸው የዋስትና ሂሳቦች ብር 32,470,457.32 እርምጃ እንዲወሰድባቸው አስተያየት የተሰጠ ቢሆንም አሁንም ተገቢ እርምጃ ሳይወሰድበት የቆየ መሆኑ፤
5. በወጪ ንግድ የቀረጥ ማበረታቻ ስርአት አዋጅ ቁጥር 768/2004 አንቀፅ 10(3 እና 5) መሰረት በቫውቸር ስርአት ተጠቃሚዎች ወደ አገር የገባ ጥሬ እቃ ለተጠቃሚው ከደረሰበት ጊዜ ጀምሮ በአንድ አመት ጊዜ ውስጥ ምርት ተመርቶበት ምርቱ ለውጪ ገበያ መላክ እንዳለበት ሆኖም የኢትዮጵያ ገቢዎችና ጉምሩክ ባለስልጣን የጥሬ እቃውን ባህሪ መሰረት በማድረግ ይህ የጊዜ ገደብ ለተጨማሪ አንድ አመት እንዲራዘም ሊፈቅድ እንደሚችል ነገር ግን የመጠቀሚያ የጊዜ ገደቡ እንዲራዘም ወይም ቀረጥና ታክሱን ከፍሎ በአገር ውስጥ እንዲሸጥ

ያልተፈቀደለት የቫውችር ስርአት ተጠቃሚ ጥቅም ላይ ባላዋለው ጥሬ እቃ ላይ ሊከፈል የሚገባውን ቀረጥና ታክስ በተጨማሪም የቀረጡን ሂሳብ 50% እንዲከፍል እንደሚደረግ ይደነግጋል። ከዚህ አንፃር በአዲስ አበባ ቃሊቲ ጉምሩክ ቅ/ጽ/ቤት በኩል በተለያዩ አስመጪዎች አማካኝነት ወደ ሀገር የገቡ ጥቅም ላይ ያልዋሉ ጥሬ ዕቃዎች በቫውችር ስርአት ከቀረጥ ነፃ የገቡ ቢሆንም በአዋጁ በተፈቀደው የጊዜ ገደብ ውስጥ ጥቅም ላይ ያልዋለ በመሆኑ በጥሬ እቃው ላይ ሊሰበሰብ የሚገባው ቀረጥና ታክስ እንዲሰበሰብ ያልተደረገ መሆኑን ፤

6. በቅ/ፅ/ቤቱ በተግባር ላይ ያለው የውስጥ ቁጥጥር ስርዓት የፌዴራል መንግስት የውስጥ ቁጥጥር ደረጃዎች መመሪያ ቁጥር 8/2003 ክፍል ሁለት የውስጥ ቁጥጥር ደረጃዎችና ዓይነቶች በአንቀጽ 6 እና 7 በተዘረዘሩት የቁጥጥር ደረጃዎች ዕይታ የገቢ መሰብሰቢያ ደረሰኝ ቁጥጥር የሚካሄድበትና ማመዛዘኛ መሰራት የሚገባ ቢሆንም የቀረጥ ሂሳብ ገቢ መሰብሰቢያ ደረሰኝ/REMOVAL/ ከዋና መ/ቤት ተከታታይ ቁጥር ተሰጥቶት ወደ ቅ/ፅ/ቤቶች የሚላክ ቢሆንም በሞጁ ጉምሩክ ቅ/ጽ/ቤት እና በመቀሌ ቅ/ጽ/ቤት በሞዴል 19 እና 22 ገቢና ወጪ የማይሆን ከመሆኑም በተጨማሪ የተሰራበትንና ያልተሰራበትን ለይቶ ለማወቅ በሚያስችል መልኩ የተዘረጋ የቁጥጥር ስርዓት ባለመኖሩና የደረሰኝ ማመዛዘኛ ለመስራት ባለመቻሉ ትክክለኛነቱን ማረጋገጥ አለመቻሉ፤

7. በ2009 በጀት ዓመት የገቢ ሂሳብ ይሰበሰባል ተብሎ በዕቅድ የተያዘው ብር185,949,250,000.00 ሲሆን ፤የተሰበሰበው ደግሞ ብር 160,077,590,000.00 በመሆኑ እቅዱ ከክንውኑ ጋር ሲነጻጸር ክንውኑ በብር 25,871,660,000.00(13%) አንሶ ተገኝቷል።በተጨማሪም በተለያዩ የሂሳብ መደብ በመቶኛ ከ10% በላይ ከዕቅድ በታች ክንውን በ75 የገቢ ሂሳብ መደብ ይሰበሰባል ተብሎ ከታቀደው ውስጥ ብር 26,430,907,214.20 ያልተሰበሰበ ገቢ መኖሩ፤

8. በሚኒስትሮች ምክር ቤት ደንብ ቁጥር 190/2002 አንቀጽ 32 እንዲሁም የፌዴራል መንግስት መ/ቤቶች ሂሳብ አያያዝ መመሪያ ቁጥር 5/2003 ክፍል 2 አንቀጽ 8 ቁጥር 4 ከሀ-ሰ መሰረት ተሰብሳቢ ሂሳብ የሂሳብ ሌጅር ተሰርቶ ተገቢው

ክትትል መደረግ እንዳለበት ቢታወቅም ከ 1999 እስከ 2009 ዓ.ም ድረስ ከ 10 ዓመት በላይ ሳይወራረድ የቆየ ተሰብሳቢ ሂሳብ በ 9 ቅ/ጽ/ቤቶች በድምሩ ብር 52,074,280.63 መኖሩ፤

9. የፌዴራል መንግስት መ/ቤቶች ሂሳብ አያያዝ መመሪያ ቁጥር 5/2003 ክፍል 2 አንቀጽ 8 ቁጥር 5 ከ ሁሉ በተዘረዘረው መሰረት በየቅ/ጽ/ቤቱ በሂሳብ መግለጫ ላይ ለታየው ተከፋይ ሂሳቦች የሂሳብ ሌጂር ተሰርቶለት ተገቢው ክትትል እየተደረገባቸው በወቅቱ እንዲወራረዱ ክትትል መደረግ ቢኖርበትም ከ 2001 እስከ 2009 ዓ.ም ከ9 አመታት በላይ ሳይወራረዱ የቆዩ የተከፋይ ሂሳቦች በ 5 ቅ/ጽ/ቤቶች በድምሩ ብር 33,769,154.94 መኖሩ፤

10. በፌዴራል መንግስት የንብረት አስተዳደር መመሪያ ቁጥር 9/2003 አንቀጽ 6/1 ረ እና አንቀጽ 10/ሀ መሰረት ለመንግስት ንብረት የተሟላ የቁጥጥር ስርአት የተዘረጋ መሆኑን ለማረጋገጥ ኦዲት ሲደረግ በውርስ መጋዘን ውስጥ በሚገኙና በመደበኛ በጀት በተገዙ ንብረቶች ላይ በሁሉም ቅ/ጽ/ቤቶች ለንብረት ተገቢው የቁጥጥር ስርአት ያልተዘረጋ መሆኑ ፣ ከፍተኛ ክፍተቶች የሚታዩ መሆኑን፤

11. በፌዴራል ዋና ኦዲተር መስሪያ ቤት ማቋቋሚያ አዋጅ ቁጥር 982/2008 አንቀጽ 17(3) መሰረት ኦዲት ተደራጊ መስሪያ ቤቶች በፌዴራል ዋናው ኦዲተር በተላኩ ሪፖርቶች በተገኙ ግኝቶች ላይ ተገቢውን የእርምት እርምጃ መውሰድ እንዳለባቸው ይደነግጋል። በዚህ መሰረት በባለፉት በጀት ዓመታት በተገኙ ግኝቶች ላይ ለተሰጡ የኦዲት አስተያየቶች መሰረት እርምጃ ያልተወሰደባቸው መገኘታቸው፣ሁኔታውም እንደሚከተለው ነው፤

በሀገር ውስጥ ገቢ ሂሳብ

- የእርጅና ቅናሽ በትክክል ባለመሰላቱ እና የመጨረሻ ሚዛን በትክክል ወደ ሚቀጥለው ዓመት ያልተላለፈ እንዲሁም የጥገናና የማሻሻያ የወጪ ስሌታቸው በትክክል ባለመቀመጡ በ 3 ቅ/ጽ/ቤቶች ያልተሰበሰበ ንግድ ትርፍ ግብር ብር 479,671.99 መኖሩ፤
- የ2007 እና 2008 ዓመታዊ ንግድ ትርፍ፣ የተጨማሪ እሴት ታክስ፣ ኤክሳይስ ታክስ እና ተርን ኦቨር ታክሳቸውን በወቅቱ ያላሳወቁ በ 3 ቅ/ጽ/ቤቶች 20 ግብር ከፋዮች ግብራቸውን ያላሳወቁ መሆኑ፤

- በንግድ ትርፍ መግለጫ እና በተጨማሪ እሴት ታክስ ማሳወቂያ መካከል በታየ ልዩነት በ 3 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 22,684,650.33 ያልተከፈለ የንግድ ትርፍ እና የተጨማሪ እሴት ታክስ መኖሩ፤
- የሽያጭ ገቢን በማሳነስ ባህርዳር ቅ/ጽ/ቤት ብር 10,916.438,018.16 ያልተሰበሰበ ንግድ ትርፍ መኖሩ፤
- ማስረጃ ሳይቀርብለት ተቀናሽ የተደረገ ቅድመ ግብር (withholding tax) እና ከተከፋይ ሂሳብ ላይ የሚቀነስ (Withholding Tax) ትክክለኛ ስሌት መሰረት በንግድ ትርፍ ግብር ማሳወቂያ ላይ ያሳወቁ በመሆኑ በ 4 ቅ/ጽ/ቤቶች ብር 4,995,905.81 ያሳወቁት ሽያጭ ትክክለኛነቱን ማረጋገጥ ያልተቻለ መሆኑ ፤
- የተጨማሪ እሴት ታክስ እና ዓመታዊ ንግድ ትርፍ ከዜድ ሪፖርት ጋር በታየ ልዩነት ምዕራብ መካከለኛ ግብር ከፋዮች ቅ/ጽ/ቤት ብር 47,910.35 መኖሩ፤
- የግብር ከፋይ መለያ ቁጥር ከሌላቸው ግብር ከፋዮች ከተከፋይ ሂሳብ ላይ ያልተቀነሰ ግብር ምዕራብ መካከለኛ ግብር ከፋዮች ቅ/ጽ/ቤት ብር 151,613.99 መኖሩ፤
- ከግብር ከፋዮች ያልተሰበሰበ የአክሲዮን ትርፍ ድርሻ ገቢ ግብር ምዕራብ መካከለኛ ግብር ከፋዮች ቅ/ጽ/ቤት ብር 259,513.51 መኖሩ፤
- የታክስ ማዕከል ያልተቀየረላቸው በጅማ ቅ/ጽ/ቤት 221 ግብር ከፋዮች መኖሩ፤
- ምዕራብ አዲስ አበባ ቅ/ጽ/ቤት በንግድ ትርፍ ማሳወቂያ መሰረት ያልተሰበሰበ ግብር ብር 31,151,339.07 መኖሩ፤ በተጨማሪ እሴት ታክስ ማሳወቂያ ላይ በብልጫ ብር 365,849.22 ተቀናሽ የተደረገ ስለመኖሩ እና የውሳኔ ማስታወቂያ ያልወጣለትና ግብሩም ያልተሰበሰበ ብር 2,121,118.39 መኖሩ ፤

የጉምሩክ ገቢ ሂሳብን በተመለከተ

የኮምፖሊሽ ቅ/ጽ/ቤት

ጅግጅጋ ቅ/ጽ/ቤት

- ሳይፈቀድ የገባ USED LAUNDARY MACHIN በህግ አግባብ ጉዳዩ ተቋሜቶ መሰብሰብ ያለበት ቀረጥና ታክስ ሳይሰበሰብና ውሳኔ ሳያገኝ ረዥም ጊዜ ያስቆጠረ መሆኑ

- በተለያዩ ምክንያት ያልተሰበሰበ ብር 401,501.71 እንዲሰበሰብ አስተያየት የተሰጠበት ቀረጥና ታክስ ያለ መሆኑ፤
በአጠቃላይ እርምጃ እንዲወሰድበት የኦዲት አስተያየት የተሰጠበት ቢሆንም ተገቢው እርምጃ ሳይወሰድበት የቆየ መሆኑን ለማየት ተችሏል፡፡

የወጪ ሂሳብን በተመለከተ

ዋና መ/ቤት

- አቅራቢው በወቅቱ ባለማቅረቡ ለዘገየበት የተያዘ የቅጣት ሂሳብ ያለአግባብ የተከፈለው ብር 403,137.20 በህግ ክርክር ላይ መሆኑ፤
- ከመመሪያው ውጪ የተከፈለ የምሳ አበልን ብር 1,989.50 ተመላሽ አለመደረጉ፤
- መመሪያው ከሚፈቅደው ወጪ ያለአግባብ የተከፈለ የውሎ አበል ብር 60,545.00 እርምጃ አለመወሰዱ፤
- በዱቤ ከተሸጡ የተወረሱ ዕቃዎችን ያልተሰበሰበ ሂሳብ ብር 621,050,644.38 መኖሩን፤
የተወረሱና በእንጥልጥል ላይ ያሉ ወይም ጉዳያቸው ያላለቀ 19 ተሸከርካሪዎች መኖራቸውን፤
- በስራ ላልተገኙ ሰራተኞች ያለአግባብ ከተከፈለው ደመወዝ ተመላሽ ያልተደረገ ብር 324.12 መኖሩ፤
- በማነስ ተመዝግቦ የተገኘው አስካሁን የሂሳብ ማስተካከያ ያልተሰራለት በብር 2,080,670.72 መኖሩ፤
- የሰሌዳ ቁጥር 4-14310፣ 4-12137፣ 4-15028፣ 4-16059 የሆነ መኪና ከአንድ ዓመት እስከ ሁለት ዓመት ከ6 ወር በጥገና ላይ ያሉ ተብሎ የተገለጸው በአሁን ሰዓት በግቢ ውስጥ ቆሞ የሚገኝ አገልግሎት የማይሰጥ 4-15028 ሲሆን 4-14310 እና 4-16059 የሚወገዱ ተብለው በሰነድ የተያዙ ነገር ግን ያልተወገዱ የሰሌዳ ቁጥር 4-12137 ተሸከርካሪ አሁንም በጥገና ላይ የሚገኝ መሆኑን፤

ሞጆ ቅ/ጽ/ቤት

ከሰራተኞች መቆረጥ የሚገባው የደመወዝ የስራ ግብር ብር 34,109.40 ያልተሰበሰበ ስለመሆኑ የኦዲት አስተያየት የተሰጠበት ሲሆን ተገቢው እርምጃ ሳይወሰድበት የቆየ መሆኑ ፤

ኤርፖርት ጉምሩክ ቅ/ጽ/ቤት

- ሳይመዘገብ የገባ የውጭ ምንዛሬ ማስረጃ ያልቀረበለት በዩሮ 211,220.00 እና በዶላር 1,700.00 በወቅቱ ባለው የሀገር ውስጥ ምንዛሬ በአጠቃላይ በድምሩ ብር 4,876,186.20 እንዲሁም 4.336 ኪ.ግ ወርቅን ያለአግባብ ተመላሽ የተደረገው የማስተካከያ እርምጃ ያልተወሰደበት መሆኑ፤
- ከስራ ለተሰናበቱ ሰራተኞች የተከፈለ የደመወዝ ክፍያ ብር 2,663.45 ተመላሽ አለመደረጉ፤

የጅግጅጋ ቅ/ጽ/ቤት

ሂሳቡ እንዲሰበሰብ ወይም ማስረጃ እንዲቀርብ አስተያየት የተሰጠ የያዥና ጠቋሚ አበል ክፍያ ተገቢው ማስረጃ ያልቀረበ ብር 105,630.10 መኖሩ፤

ሞያሌ ቅ/ጽ/ቤት

- ከዋና መ/ቤት ለመጡ የተከፈለ የውሎ አበል እንዲከፈል ደብዳቤም ሆነ ማስረጃ ካለ ያልቀረበ እንዲሁም ገንዘቡ መሰብሰብ ያለበት ከሆነም ያልተሰበሰበ ብር 1,719.90 መኖሩ
- በባንክ ሂሳብ ቁጥር 1000026238537 በሂሳብ መደብ 5051 የጉምሩክ የመያዣ ተከፋይ ሂሳብ ብር 411,469.09 ማስረጃ አልተገኘለትም ተብሎ የነበረውን ወደ ቀጥታ ገቢ ያስገቡት ሲሆን ወደ ቀጥታ ገቢ እንዲገባ የማይጅመንት ውሳኔ ለኦዲት ያልቀረበ መሆኑ፤

በአጠቃላይ እርምጃ እንዲወሰድበት የኦዲት አስተያየት የተሰጠበት ቢሆንም ተገቢው እርምጃ ሳይወሰድበት የቆየ መሆኑ ታውቋል፡፡